Силабус курсу:

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Основи антропогенезу

Ступінь вищої освіти:	магістр
Спеціальність:	053 Психологія
Рік підготовки:	1
Семестр викладання:	Осінній (1 ий)
Кількість кредитів ЄКТС:	5
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік

Автор курсу та лектор:

к.психол.н., доц., Сербін Юрій Вікторович

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри психології та соціології

посада

2000serbin@gmail.com	+38-050-989-47-27	Viber за номером телефону	323 ГК, за розкладом
електронна адреса	телефон	месенджер	консультації

Викладач практичних занять:*

Пелешенко Олена Вікторівна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

старший викладач

посада

peleshenko.elena.vik@gmail.com	+38-050-874-33-27	Viber за номером телефону	ауд. 328 ГК, кафедра психології та соціології
електронна адреса	телефон	месенджер	консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу: метою викладання вибіркової дисципліни «Основи антропогенезу» є ознайомлення з основними теоретичними підходами до дослідження антропогенезу, визначення поняття антропогенез. Вивчення основних концепції антропогенезу, рушійних сил антропогенезу, місце людини в системі тваринного світу. Розгляд теорії походження людини; засвоєння основних форм та епох антропогенезу; аналіз процесів расоутворення та антропосоціогенезу; питання походження людського суспільства – первісна людська зграя, общино-родовий лад. Формування наукового розуміння умов та розвиток соціальних відносин, роль факторів середовища у розвитку індивідуальності людини, а також дослідження проблеми соціогенезу в сучасному суспільстві, вивчення основних теорій «прабатьківщини» особистості і гіпотези формування расових відмінностей. Визначення програми та методики антропологічних досліджень: антропометрія, краніометрія, краніоскопія, остіометрія, соматометрія. Питання історичної антропології України.

Результати навчання:

1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.
2. Робити фаховий прогноз щодо розвитку особистості, груп, організацій.
3. Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
4. Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.
5. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.
6. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.
8. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
9. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

Мета курсу (набуті компетентності)

В наслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей:

1. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.

2. Здатність фахово розробляти та впроваджувати інноваційні методи при вирішенні задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків людини.
4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
5. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.
6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості.
7. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
9. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Предмет, завдання та методи дослідження антропогенезу.	2/0/1	Поняття про предмет антропології та антропогенезу. Об'єкт та предмет антропогенезу. Методи антропогенезу в системі антропологічних та психологічних досліджень.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
2.	Теоретико-методологічні підходи дослідження антропогенезу.	2/0/1	Основні напрямки антропогенезу та зв'язки з іншими науками. Теоретичні підходи дослідження антропогенезу. Шкала антропогенезу. Теорії походження людини.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
3.	Виникнення та еволюція гомінід.	2/0/1	Основні форми та епохи антропогенезу. Особливості будови, зовнішнього вигляду, образу життя, праці австралопітеків та перших людей. Характеристика неандертальців. Кроманьонець, як людина нового типу.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
4.	Рушійні сили антропогенезу.	2/0/1	Характеристика основних чинників розвитку людського суспільства. Особливості протиріч, як рушійних сил в різні епохи антропогенезу. Прабатьківщина людини – основні концепції в антропогенезі.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
5.	Передумови та становлення людського суспільства.	2/0/1	Теорії походження та становлення суспільства. Умови та чинники виникнення суспільних відносин. Порівняльна характеристика форм взаємовідносин у суспільстві на різних стадіях антропогенезу.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
6.	Особливості та характеристика образу життя людини на різних етапах антропогенезу.	2/0/1	Місце життєвого світу та образу життя людини в антропосоціогенезі. Образ життя як культурно-антропологічна категорія. Когнитивні функції образу	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			життя. Соціокультурні сфери реалізації та зміст образу життя людей. Образ життя як процесс: поняття життєвої ситуації.	завдання
7.	Розвиток і характеристика мови людини в процесі антропогенезу.	2/0/1	Основні чинники та умови розвитку мови в процесі філо- і онтогенезу. Мова і культура: взаємозвязки. Мова і стратифікація в суспільстві. Кроскультурні дослідження мови.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
8.	Розподіл праці, кооперація та пізнання.	2/0/1	Труд як фактор формування людини сучасного типу. Механізми розподілу праці та особливості кооперації в різні епохи антропогенезу. Розвиток процесу пізнання та його вплив на формування сучасної людини.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
9.	Архаїчне мислення.Еволюція мислення людини.	2/0/1	Особливості мислення тварин як чинник та умова розвитку мислення людини сучасного типу; порівняльна характеристика мислення людей на різних етапах антропосоціогенезу. Вплив рівня розвитку мислення на особливості процесів соціогенезу.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
10.	Зародження та розвиток соціальних відносин.	2/0/1	Поняття про соціальні відносини та їх еволюцію в процесі антропосоціогенезі. Характеристика соціальних відносин на давніх етапах антропогенезу і їх трансформація у соціальні відносини в сучасному світі. Основні функції соціальних відносин в сучасному суспільстві.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
11.	Дослідження проблем соціогенезу в сучасному суспільстві.	2/0/1	Поняття про антропосоціогенез в соціально-психологічному вимірі. Загальні уявлення про соціально-психологічні проблеми повсякденності. Феномени культури, їх функції та соціально-психологічні змісти.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
12.	Культуро- та соціогенез людства.	2/0/1	Соціально-психологічні особливості культурогенезу. Етапи формування культури та форми розповсюдження. Функції та дисфункції культури в процесі антропосоціогенезу. Психологічні форми та механізми взаємовпливів в субкультурах. Поняття про культурні норми.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
13.	Роль ігри в соціогенезі.	2/0/1	Умови і чинник виникнення ігри в суспільстві. Загальна характеристика гри. Порівняльна характеристика ігри тварин та людини. Значення гри та її змісти в різні вікові періоди. Психолого-антропологічний зміст ігри. Класифікація ігор та тенденції їх розвитку. Застосування ігор в психологічній практиці.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
14.	Антропологічні проблеми сучасності (норма і патологія).	2/0/1	Загальні уявлення про медичну антропологію, етнокультурні особливості розуміння норми, патології, здоров'я та хвороби. Історичні корені феміністській антропології. Стать, гендер, влада. Місто як предмет антропологічних досліджень. Теорія генезису проблем сучасного міста.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

Рекомендована література

Основна:

1. Алексеев В.П. Становление человечества / Алексеев В.П. – М. : Политиздат, 1984. – 462 с.
2. Ананьев Б.Г. Психология и проблема человекознания. – Москва - Воронеж, 1996.
3. Зорина З.А. Эволюция розумного поведения: от елементарного мышления животных к абстрактному мышлению человека / Зорина З.А. - М. : МГУ, 2004. – 320 с.
4. Культурная антропология: учебное пособие / Под ред.. Ю.Н.Емельянова, Н.Г. Скворцова. – СПб, 1996. – 410 с.
5. Леви-Стросс К. Структурная антропология / Леви-Стросс К. – М. : Просвещение, 1983. – 390 с.
6. Рогинский Я.Я. Основы антропологии / Я.Я. Рогинский, М.Г. Левин. – М.: Наука, 1955. – 546 с.
7. Рогинский Я.Я. Проблемы антропогенеза / Рогинский Я.Я. - М.: Наука, 1969. – 362 с.
8. Соловьев О.В. Человеческое Я и его неистинна / О.В. Соловьев. – К.: Ника-Центр, 2007. – 416с.
9. Тайлор Є.Б. Первобытная культура / Э.Б. Тайлор. – М.: Политиздат, 1989.
10. Хрисанфова Е.Н. Антропология / Е.Н. Хрисанфова, И.В. Перевозчиков. – М. : Политиздат, 1991. – 368 с.
11. Эрман Л. Генетика поведения и эволюция / Эрман Л., Парсонс П. – М. : Просвещение, 1984. – 420 с.
12. Яблоков А.В. Эволюционное учение / Яблоков А.В, Юсуфов А.Г. – М. : Наука, 2006. – 320 с.
13. Соловьев О.В. Человеческое Я и его неистинна / О.В. Соловьев. – К.: Ника-Центр, 2007. – 416с
14. Зорина З.А. Основы этологии и генетики поведения / З.А. Зорина, И.И. Полетаева. – М. : МГУ, 2002. – 348 с.
15. Леви-Стросс К. Структурная антропология / К. Леви-Стросс. – М. : Просвещение, 1983. – 390 с.
16. Рогинский Я.Я. Проблемы антропогенеза / Я.Я. Рогинский. - М.: Наука, 1969. – 362 с.
17. Эрман Л. Генетика поведения и эволюция / Л.Эрман, П.Парсонс. – М. : Просвещение, 1984. – 420 с.
18. Яблоков А.В. Эволюционное учение / А.В. Яблоков, А.Г. Юсуфов.– М. : Наука, 2006. – 320 с.

Допоміжна:

1. Алексеев В. П. Географические очаги формирования человеческих рас / В. П. Алексеев. – М. : Мысль, 1985. – 237 с.
2. Алексеева Т.И. Антропология: Учебно-методический комплекс [Электронный учебник] / Т.И. Алексеева (ред.), Д.В. Богатенков, С.В. Дробышевский. – 2004 / URL: http://rutracker.org/forum/viewtopic.php?t=3542203.
3. Бейджент М. Запретная археология / М. Бейджент / пер. с англ. – М.: Эксмо, 2004. – 320 с.
4. Геном, клонирование, происхождение человека / Под ред. Л.И. Корочкина. – Фрязино: Век 2, 2004. – 224 с.
5. Георгиевский А. Б. Эволюционная антропология (историко-научное) / А.Б. Георгиевский. – СПб. : Издательство «Нестор-История», 2009. – 256 с.
6. Дельєж Р. Нариси з історії антропології. Школи. Автори. Теорії /Р. Дельєж / пер. з франц. – К.: Києво-Могилянська академія, 2008. – 287 с.

7. Деникер И. Человеческие расы / И. Деникер / Пер. с франц. – СПб: Тип. Ю.Н. Эрлиха, 1902. – 741 с.
8. Дробышевский С.В. Предшественники. Предки? Часть I: Австралопитеки. Часть II: "Ранние *Homo*": Монография / С.В. Дробышевский. – Москва Чита: ЗИП Сиб. УПК, 2002. – 173 с.
9. Дробышевский С.В. Предшественники. Предки? Часть III: Архантропы. Часть IV: Гоминиды, переходные от архантропов к палеоантропам: Монография / С.В. Дробышевский. – Москва: Эдиториал УРСС, 2004. – 344 с.
10. Дробышевский С.В. Предшественники. Предки? Часть V. Палеантропы: Монография / С.В. Дробышевский. – М.: КомКнига, 2006. – 264 с.
11. Дробышевский С.В. Предшественники. Предки? Часть VI. Неоантропы верхнего палеолита: Монография / С.В. Дробышевский. – М.: ЛКИ, 2010. –392 с.
12. Дробышевский С.В. Происхождение человеческих рас. Африка: Монография / С.В. Дробышевский. – М.: Либроком, 2014. – 408 с.
13. Дробышевский С.В. Происхождение человеческих рас. Австралия и Океания: Монография / С.В. Дробышевский. – М.: Ленанд, 2014. – 384 с.
14. Животовский Л.А. Генетическая история человечества / Л.А. Животовский, Э.К. Хуснутдинова // В мире науки. – 2003. – №7. – С. 82-91.
15. Клёсов А.А. Происхождение человека (по данным археологии, антропологии и ДНК-генеалогии) / А.А. Клёсов, А.А. Тюняев. – М.: Белые альвы, 2010. – 1024 с.
16. Кремо М. Неизвестная история человечества / М. Кремо, Р. Томпсон / пер. с англ. – М.: Философская Книга, 2004. – 592 с.
17. Ламберт Д. Доисторический человек: Кембриджский путеводитель / Д.Ламберт / пер. с англ. – Л.: Недра, 1991. – 256 с.
18. Марков А.В. Происхождение и эволюция человека. Обзор достижений палеоантропологии, сравнительной генетики и эволюционной психологи / А.В.Марков. – Доклад, прочтенный в Институте Биологии Развития РАН 19 марта 2009 г. / URL: http://www.evolbiol.ru/markov_anthropogenes.htm.
19. Марков А. Эволюция человека. В 2-х кн. Кн. 1: Обезьяны, кости и гены / А.В. Марков. – М.: Астрель, 2011. – 464 с.
20. Марков, А. Эволюция человека. В 2 кн. Кн. 2: Обезьяны, нейроны и душа / А.В. Марков. – М.: Астрель, 2011. – 512 с.
21. Нестурх М.Ф. Человеческие расы / М.Ф. Нестурх. – М.: Просвещение, 1965. – 122 с.
22. Оппенгеймер С. Изгнание из Эдема / С. Оппенгеймер / пер. с англ. – М.: Эксмо, 2004. – 640 с.
23. Орлова Э.А. История антропологических учений: Учебник для студентов педагогических вузов / Э.А. Орлова. – М.: Альма Матер, 2010. – 621 с.
24. Підпала О.В. Мобільні генетичні елементи геному людини: структура, розподіл і функціональна роль / О.В. Підпала, А.П. Яцишина, Л.Л. Лукаш //
25. Цитология и генетика. – 2008. – № 6. – С. 69-81.
26. Сегеда С. Антропологія: Навчальний посібник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів / С.П. Сегеда. – К.: Либідь, 2009. – 424 с.
27. Тегако Л. Антропология: Учеб. пособие / Л. Тегако, Е. Кметинский. — М.: Новое знание, 2004. – 400 с.
28. Хрисанфова Е.Н. Антропология: Учебник для студентов висшихь учебных заведений / Е.Н. Хрисанфова, И.В. Перевозчиков. – 4-е изд. – М.: Наука, 2005. – 400 с.
29. Цебржинский О.И. Избранные лекции по антропологии / О.И. Цебржинский. – 2-е изд. – Полтава: АСМИ, 2006. – 77 с.
30. Чебоксаров Н. Н. Народы, расы, культуры / Н. Н. Чебоксаров, И. А. Чебоксарова. – М. : Наука, 1985. – 272 с.
31. Bernard H.R. Research methods in anthropology: qualitative and quantitative approaches / H.R. Bernard. – 4th ed. – USA: AltaMira Press, 2006. – 822 p.
32. Cavalli-Sforza L.L. The history and geography of human genes / L.L. Cavalli-Sforza, P. Menozzi, A. Piazza. – Princeton: Princeton University Press, 1996. – 432 p.
33. Endicott Ph. Evaluating the mitochondrial timescale of human evolution / Ph. Endicott, S.Y.W. Ho, M. Metspalu, Ch. Stringer // Trends in Ecology and Evolution. – 2009. – Vol. 24. – № 9. – P. 515-521.
34. Handbook of paleoanthropology / Ed. W. Henke and I. Tattersall. – New York: Springer-Verlag, 2007. – 2036 p.

35. MacEvoy B. Human evolution / B. MacEvoy (2011) / URL: http://www.handprint.com/LS/ANC/evol.html.
36. Sarmiento E.E. The last human: a guide to 22 species of extinct humans / E.E. Sarmiento, G.J. Sawyer, R. Milner, V. Deak, I. Tattersall. – New Haven: Yale University Press, 2007. – 256 p.
37. Smithsonian National Museum of Natural History / Website (2015) / URL:
38. http://anthropology.si.edu/humanorigins/ha/a_tree.html.
39. Stanford C.B. Biological anthropology: the natural history of humankind / C.B. Stanford, J.S. Allen, S.C. Anton. – 3rd ed. – 2011.– 617 p.
40. Stringer, Ch.B. Homo sapiens: single or multiple origins? / Ch.B. Stringer // In: Human origins. Ed. J. Durant. – Oxford: Oxford University Press, 1989. – P. 63-80.
41. Stringer C.B. Out of Ethiopia / C.B. Stringer // Nature. – 2003. – Vol. 423. – P. 692-695.
42. Wade N. Before the dawn. Recovering the lost history of our ancestors / N. Wade. – N.Y.: The Penguin Press, 2007. – 320 p.
43. Out of Africa // Website «The Human Journey» (2007) / URL: http://www.humanjourney.us/beforeDawn.html.__

Методичне забезпечення

1. Методичні вказівки до виконання контрольної роботи з дисципліни "Основи антропогенезу" (для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівню спеціальності 053 Психологія) / Укл.: Ю.В. Сербін, О. В. Пелешенко. – Сєвєродонецьк: Вид-во Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 2020. – 20 с.

Оцінювання курсу

Використовується 100-бальна накопичувальна система.

Таблиця **Помилка! У документі відсутній текст указаного стилю.**.1- Бали оцінки за навчальну діяльність - денна форма

Теми 1-7	Тема 8-14	Підсумковий контроль	Сума
до 5 балів за кожну тему	до 5 балів за кожну тему	до 30	100

Таблиця **Помилка! У документі відсутній текст указаного стилю.**.2- Бали оцінки за навчальну діяльність – заочна форма

Присутність на всіх заняттях	Своєчасне виконання завдань для самостійної роботи	Підсумковий контроль	Сума
до 20	до 30	до 50	100

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю	не зараховано з

		повторного складання	можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність: Під час виконання завдань здобувач вищої освіти має дотримуватись політики академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності за курсом ґрунтується на внутрішньо-університетській системі запобігання та виявлення академічного плагіату. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Особистісна думка має бути викладена при поєднанні прояву вищої культури розуміння матеріалу та свідомості особистості з повним дотриманням авторського права. До основних вимог за курсом віднесено: посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. Перевірка текстів на унікальність здійснюється з використанням програмних засобів UNICHEK та Antiplagiarism.net.

Перезарахування кредитів: Здобувач вищої освіти може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах. При поданні документу про проходження курсу студенту можуть бути перезараховані певні теми курсу та нараховані бали за завдання.

Завдання і заняття: Всі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.

Поведінка в аудиторії:

1. Здобувачі вищої освіти користуються у суспільстві всіма правами самостійних, дорослих людей, а тому мають виконувати всі правила внутрішнього розпорядку, що існують у Східноукраїнському національному університеті ім. В. Даля.
2. Основний вид діяльності здобувачів вищої освіти — навчання. Студентство в аудиторії є транслятором загальних норм культури поведінки: інтелігентність, точність, дисциплінованість, акуратність, відповідальність, тощо.

3. Здобувачі вищої освіти обов’язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

Під час контролю знань студенти:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації або «допомоги» інших осіб);
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги викладачів щодо контролю знань.